

Jog vs. technológia: az ETIAS és a migráció szűrése

Csatlós Erzsébet^{ORCID}

Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Közjogi Intézet, Szeged, Magyarország
E-mail: csatlós.e@juris.u-szeged.hu

Beérkezett: 2025. január 14.; elfogadva: 2025. március 5.

Összefoglalás

A technológia lehetőségei helyett ma már az a kérdés, miként alkalmazhatók ezek jogszerűen. A tanulmány az Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer (ETIAS) példáján mutatja be a kockázati szűrőrendszerek jelentőségét a migráció kezelésében, amelynek célja a vízummentes harmadik országbeli állampolgárok előzetes ellenőrzése az utazási engedélykérelmek és meghatározott adathalmazok kombinálásával. Vizsgálja, hogy az MI-alapú automatikus döntéshozatal megfelel-e az uniós és nemzeti szabályozásoknak, kiemelve az indokolás és a jogorvoslat fontosságát. A személyes adatok kezelése adatvédelmi kérdéseket vet fel, a tagállamok biztonsági szempontjai és az eljárási jogok közötti egyensúly megteremtése pedig kulcsfontosságú.

Kulcsszavak: automatikus döntéshozatal, eljárási jogok, indokolás, mesterséges intelligencia, migráció

Law vs. technology: ETIAS and migration screening

Erzsébet Csatlós

University of Szeged, Faculty of Law and Political Sciences, Public Law Institute, Szeged, Hungary

Summary

The question today is no longer what technology can achieve but how to use it within the bounds of legality. The use of data plays an increasingly significant role in the efficient execution of state functions, particularly during the fourth industrial revolution. Artificial intelligence (AI) is a key driver in this process. However, the focus has shifted from technological possibilities to the question of how these innovations can be used in compliance with legal standards. This study explores the role of risk screening systems in managing migration issues, using the European Travel Information and Authorisation System (ETIAS) as a case study. ETIAS functions as a virtual border guard by integrating data collected through travel authorization applications with EU datasets, addressing gaps in the control of visa-free third-country nationals.

The study examines whether AI-driven automated decision-making can lawfully determine the legal status of immigrants under EU and national regulations. Special emphasis is placed on the importance of reasoning in decision-making, as legitimate decisions must be founded on clear and adequate justifications. This is especially critical for negative decisions, where understanding the facts and legal grounds is essential for individuals to submit effective appeals. The study underscores that procedural safeguards and the quality of decisions directly influence the effectiveness of appeal mechanisms.

The ETIAS system, which collects and evaluates personal data, raises significant data protection and legal concerns. Striking a balance between the national security priorities of Member States and individuals' right to an explanation for decisions is crucial. AI-driven profiling forms a central part of decision-making but must adhere to EU rule of law standards, particularly regarding procedural rights. In digital decision-making, the simplifications offered by IT tools and AI must align with EU values. Otherwise, the efficiencies gained in some areas may create equal or greater complications in others. The study highlights the need for proactive legislative action to resolve regulatory uncertainties before ETIAS – and other AI-powered automated decision-making systems – are widely implemented.

Keywords: automated decision-making, procedural rights, justification, artificial intelligence, migration

Bevezetés: az adat főszereplővé válása a migráció szűrésében

Az irreguláris migráció és az ahhoz köthető biztonsági kihívások számos nehézséget jelentenek az országok számára, amelyek leküzdésében egyre nagyobb hangsúlyt kap az előszűrés. Az adat a 21. század olaja (*Sulyok-Mercz 2022: 54*), ez pedig új megoldásokat – és egyben kihívásokat (*Ekler-Pásztor 2020*) – kínál az állami feladatok ellátására, így a migráció kezelésére is (*Birher 2020: 11, 16; Magyarország Mesterséges Intelligencia Stratégiája 2020–2030*). A mesterséges intelligencia (MI) olyan területeken nyújt segítséget, mint az azonosítás, a határbiztonság és a menedékkérők adatainak elemzése, amit már Kanada és az Amerikai Egyesült Államok is alkalmaz (IRPA 186.1; *Molnar-Gill 2018: 23–36, 34–36*). Svájc a menekültek integrációjának javítása érdekében támaszkodik rá (*Bansak et al. 2018: 359*), az Európai Unióban (EU) pedig többek között a módosított Schengeni Információs Rendszer (SIS) arcfelismerést, DNS-t és biometrikus adatokat fog használni a hatékonyság fokozása érdekében (2018/1860. rendelet). Ezek a példák jól szemléltetik azt a jelenlegi tendenciát, amely az új technológiák alkalmazására mutat a nemzetközi migráció kezelésében és a határbiztonság területén (*Beduschi 2021: 577*).

A migráció ellenőrzése régóta kihívást jelent az Európai Közigazgatási Térben (*Wohlfeld 2014*). Az EU gyakran válságként és biztonsági kockázatként kezeli a bevándorlással összefüggő kihívásokat (COM(2016)205: 2), ami rávilágít a probléma kezelésének és a feladat ellátásának összetettségére (*Cardwell 2018: 73*). Az ezzel járó adminisztratív teher jelentős: 2023. január 1-jén körülbelül 27,3 millió nem uniós állampolgár élt az EU-ban, akik az EU népességének több mint 6 százalékát tették ki (*Migration and migrant population statistics 2024*). Évente több tízezer harmadik országbeli állampolgártól tagadják meg a belépést, állapítják meg jogellenes jelenlétüket, vagy alkalmaznak velük szemben onerózus idegenrendészeti intézkedéseket (*Annual Report on Migration and Asylum 2024: 31–32*).

Az információ hatalom. A harmadik országbeli állampolgárokról pedig számos adat áll rendelkezésre, amelyek kiaknázásával egy kockázati szűrőrendszeren keresztül kezelhetők lennének egyes feladatok (*Ozkul 2023; Karaiskou-Vavoula 2024: 13–15; Eklund 2023: 251*) azáltal, hogy a személyes adatok és az EU adathalmazainak ütköztetésével (2019/817. rendelet, 6. cikk) egy online határ áll fel. Az Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer (ETIAS), amelynek működtetését 2025-re halasztották,¹ ezt a célt hivatott szolgálni.

A tanulmány az ETIAS szűrőmechanizmusának elemzésével azt vizsgálja, hogy az MI-alapú automatikus dön-

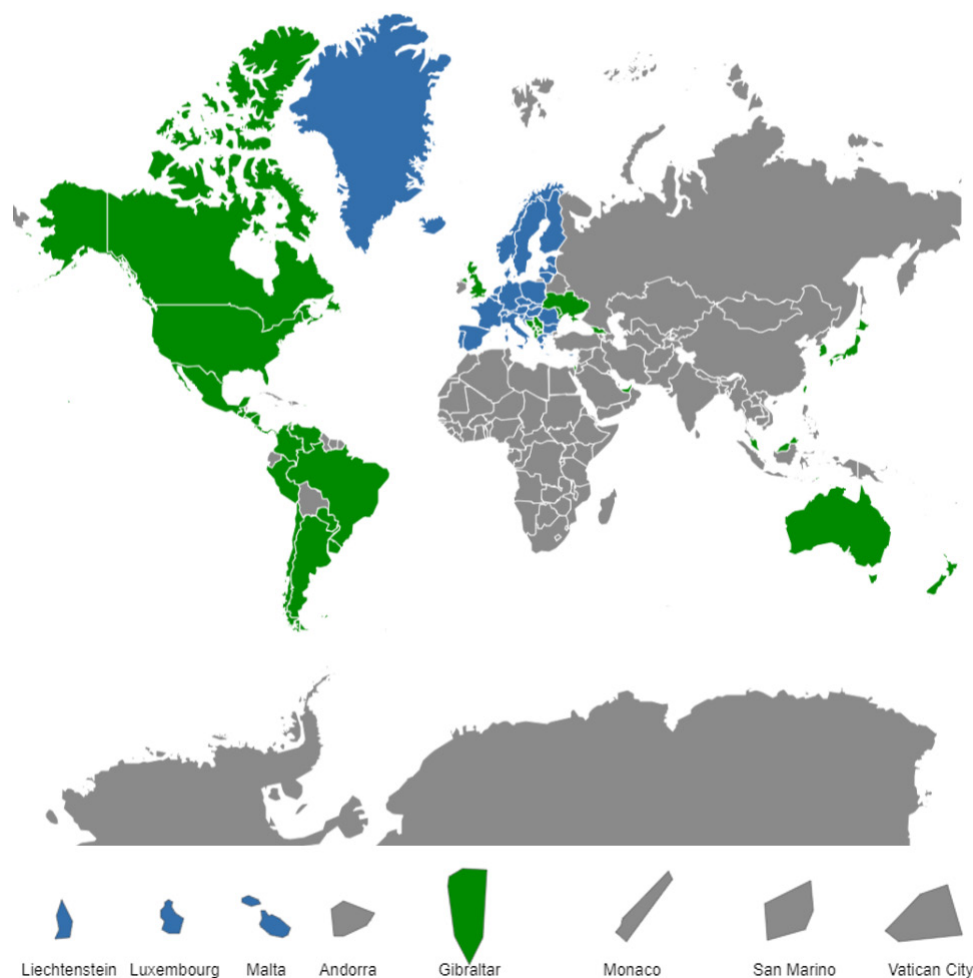
téshozatal képes-e jogállami keretek között megvalósítani az online kockázati szűrést. Kiemelt figyelmet kap a döntések indokolása, különösen az elutasítások esetében, mivel ezek alapvetően befolyásolják a jogorvoslati lehetőségek gyakorlását. A hangsúly a tényfeltáráson, a bizonyítékokon és az eljárási garanciákon van, különösen, ha egy utazási engedély elutasítása az érintett számára nem tartalmaz egyértelmű indokokat. A döntések minősége és indokolása ugyanis közvetlenül befolyásolja a jogorvoslat hatékonyságát: ha az érintett nem ismeri a ténybeli és jogi alapokat, nem tud megfelelő érvelést megfogalmazni, ami gyengíti a jogorvoslati kérelem esélyeit. A kutatás arra keresi a választ, hogy a digitalizált döntéshozatal kapcsán hogyan érvényesülnek az eljárási garanciák, és szükséges-e ezek újragondolása. Ez különösen fontos annak fényében, hogy a nemzetbiztonsági alapon hozott onerózus idegenrendészeti döntések indokolásának korlátozott elérhetősége – például Magyarország esetében – máris kritikát váltott ki (C-159/21; *Csatlós 2023a: 61–63; Biró 2024: 39–40*). A technológia által generált vélelmekre és (nemzet)biztonsági kockázatokra alapozott döntések várhatóan további kihívásokat okoznak.

Az ETIAS-ban rejlő adminisztratív újítás

Az EU migrációs szabályai két csoportra osztják a harmadik országbeli állampolgárokat: vízummentes (fehérlistás), illetve – még rövid távú, három hónapot meg nem haladó tartózkodási célú beutazás esetén is – vízumkötelezett (feketelistás) utazókra. A vízumkötelezettek esetében a célsz ország tagállami hatóságai egyedi vizsgálat során ellenőrzik, hogy a személy biztonsági kockázatot jelent-e, illetve ezenfelül teljesíti-e az egyéb beutazási feltételeket (2018/1806. rendelet, I–II. melléklet; *den Heijer 2018: 480*).

Az ETIAS-rendszer célja, hogy a vízummentes utazókat is bevonja egyfajta szűrés hatálya alá, de mindezzel ne a tagállami végrehajtói kapacitást terhelje (*Anzini et al. 2021: 4; EUMSZ 197. cikk (1)*), hanem ezt közvetlen igazgatási szinten, elektronikus eljárással tegye, amely automatikusan értékeli az utazók biztonsági, migrációs vagy járványügyi kockázatait (ETIAS-rendelet, 1. cikk). Ez csökkenti a tagállami közigazgatásra nehezedő terheket (*Standard Eurobarometer 85 2016: 51; Standard Eurobarometer 87 2017: 47; Standard Eurobarometer 89 2018: 37*), csak a szükséges eljárási garanciák biztosítására vonva be az érintett hatóságokat (GDPR 22.1 és 3). Az ETIAS az online beérkezett kérelmeket a már rendelkezésre álló adatok és kockázati tényezők alapján dolgozza fel, figyelembe véve az egyénre vonatkozó személyes adatokat, illetve az egyén egy adott csoporthoz tartozását, amely alapján az illető potenciális – egészségügyi, biztonsági vagy migrációs – kockázati tényező. Az engedély akkor adható ki, ha nincs észszerű alapja a kockázat gyanújának (COM(2016)205: 2; COM(2020)605: 2). Az ETIAS-országok köre a schengeni térségnél széle-

¹ European Travel Information and Authorisation System (ETIAS). https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/smart-borders/european-travel-information-authorisation-system_en [Letöltve: 2024. 09. 10.]

1. ábra

A világ országai ETIAS-szemzőből. A zöld területek állampolgárai ETIAS-engedéllyel utazhatnak a kék területekre.

Forrás: ETIAS in a nutshell. <https://travel-europe.europa.eu/etias/what-etias> [Letöltve: 2024. 09. 10.]

sebb, amit az 1. ábra is mutat: a zöld területek jelzik azokat az országokat, amelyek állampolgárai ETIAS-engedéllyel utazhatnak a kék területeken található államokba rövid tartózkodás céljából.

Az alapvető kérdés az, hogy a biztonsági unió keretében az adatok gyűjtése és elemzése milyen előnyöket kínálhat, és hogyan oldja meg azokat a problémákat, amelyeket a jelenlegi határigazgatás, büntüldözés és migráció nem képes kezelni. Az EU ugyanis nem jogosult a biztonsággal kapcsolatos jogi harmonizációra, tiszteletben tartja a tagállamok kizárólagos hatáskörét az azok közrendjét és nemzetbiztonságát érintő intézkedések kapcsán (COM(2020)605: 1, 2–5; EUSz 4(3); *Casorali 2019: 70–71*). Felmerül tehát a kérdés, hogy az adatgyűjtés és a profilalkotás hogyan illeszkedik az európai biztonsági fenyegetettség környezethez anélkül, hogy akár ezt a tagállami szabadságot, akár a jogállami értékeket csorbítaná. Ez utóbbi kapcsán alapvető kérdés, hogy a technológia, amely részben kiváltja a döntéshozatalt, mennyiben befolyásolja az egyének jogi helyzetét, és milyen eljárási garanciák biztosíthatják a jogvédelmet.

A rendszer alapján a vízummentes harmadik országbeli állampolgároknak online kell megindítaniuk az eljárást,

amely ideális esetben egy gyors döntéssel és annak azonnali közzétételével le is zárul (ETIAS-rendelet, preambulum 21, 15. cikk). Eljáró hatóságként az ETIAS Központi Egysége játssza a főszerepet, míg a tagállamok hatóságai (ETIAS nemzeti egységek) csak akkor kapnak feladat- és hatáskört, ha a rendszer kockázatot jelez, ezért a gyors döntés közvetlen igazgatási szinten nem születhet meg, és humán erőforrás általi értékelésre kerül sor. Ezáltal csökken az adminisztratív teher, és csökkennek a költségek, miközben a hatékonyság nő, ugyanakkor az EU így adatokat gyűjt minden beutazóról (*Primorac et al. 2023*).

Kérdés, hogy az egyszerűsítés helyett a rendszer nem vet-e fel jogi kihívásokat, amelyek próbára teszik a döntéshozó szervezetet és a jogrendszert. Ennek vizsgálatához a döntéshozatali folyamat részleteit vesszük alapul.

Az adat mint a profilalapú döntés alapja

Az információgyűjtés minden állami feladat ellátásában alapvető szerepet játszik, különösen a digitalizáció előretörésével, amely elválaszthatatlanul összeköti a technológiát és a jogot.

Az információ olyan adat, amely csökkenti az ismerethiányt, míg az adat tények és fogalmak megjelenési formája, amelyek feldolgozással új ismereteket adnak (Lówi 2016: 250). Az ETIAS esetében az adatok a kérelmezők által szolgáltatott személyes adatok, valamint az EU adatbázisaiban lévő adatok, míg az információ az ezen adatok mesterséges intelligencia általi feldolgozásából származó eredmény. A mindennapi tevékenységek során keletkező adatok rendszerezése és elemzése egyre inkább algoritmusokra épül, amelyek az automatizált döntéshozatal alapját képezik. Az algoritmusok a digitális világ minden területén jelen vannak, különösen ott, ahol nagy mennyiségű adat feldolgozására van szükség (Ságvári 2017: 61, 64; Hashem et al. 2016: 752). A mesterséges intelligencia segítségével pedig túlléphetők a hagyományos programozás keretei, és a meghatározott célok szerinti adatfeldolgozás új ismeretekben ölt testet, amelyek egyes azonosságokon alapuló, vélelmezett magatartási formákra engednek következtetni (Kollár 2018: 10; Eszteri 2019: 671–672; Eszteri 2022: 103; WP29 2017: 29. cikk).

A rendszer a kérelmezők személyes adatai alapján dönt arról, hogy a vízummentességet élvező harmadik országbeli állampolgárok a biztonsági, illegális bevándorlási vagy járványügyi kockázatok értékelése alapján kaphatnak-e utazási engedélyt (ETIAS-rendelet, preambulum 2, 33. cikk 1). Ez profilalkotás és adategyezés révén történik, figyelembe véve a GDPR rendelkezéseit, amelyek biztosítják, hogy az érintetteket tájékoztatni kell a döntési logikáról és annak következményeiről (GDPR 13. cikk f)).

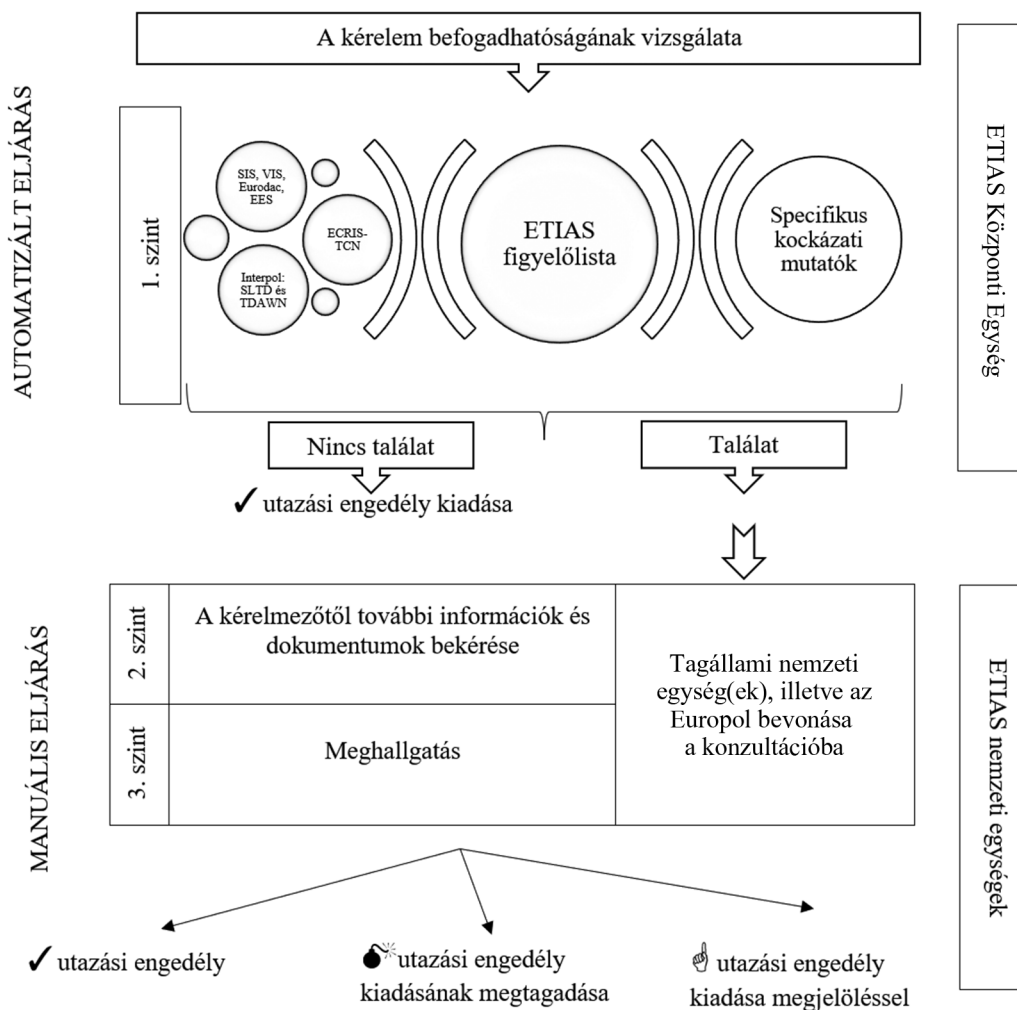
Az ETIAS Központi Rendszer kezeli az utazási engedélykérelmek során rendelkezésre bocsátott személyes adatokat (ETIAS-rendelet, 17. cikk), amelyeket három fő adatcsoporttal vet össze: az EU által működtetett adatbázisokkal, az ETIAS figyelőlistájával és a specifikus kockázati mutatókkal. Az EU adatbázisai – például a Schengeni Információs Rendszer (SIS), Vízuminformációs Rendszer (VIS), Eurodac, Be- és Kiléptetési Rendszer (EES), az Europol és az Interpol adatbázisai (SLTD, TDawn) – a harmadik országbeli állampolgárokra vonatkozó, ítélt dologként azonosítható adatokat tárolják (ETIAS-rendelet, preambulum 23), illetve egyéb olyan adatforrások is szükségképpen érintettek lehetnek majd a működés során, mint például az utasnyilvántartási adatállomány (PNR) (Orrù 2022: 135–139).

Ezzel szemben az ETIAS figyelőlistája az Europol és a tagállamok által szolgáltatott adatok alapján azonosítja a terrorista vagy súlyos bűncselekményekkel kapcsolatba hozható személyeket (ETIAS-rendelet, 34–35. cikk), akik kapcsán az átfogó értékelésükön alapuló tényszerű bizonyítékok vagy megalapozott indokok alapján feltételezhető terroristacselekmények elkövetésére való felkészülésre, vagy részvételre utalnak (ETIAS-rendelet, preambulum 28, 34. cikk 1). Ezek az információk az

illetékes hatóságok valószínűsítése és profilalkotása alapján kerülnek a rendszerbe.

A *specifikus kockázati mutatók* a jövőbeli viselkedés spekulatív előrejelzésére szolgálnak, és hathavonta frissülnek. Meghatározásuk során kizárt a nem, életkor, bőrszín, etnikum, vallási meggyőződés, politikai vélemény vagy szexuális irányultság alapján történő profilalkotás (ETIAS-rendelet, 33. cikk 5), ugyanakkor a mutatók nemcsak az érintett személy viselkedéséhez kapcsolódhatnak, hanem harmadik országbeli állampolgárokról szóló megfigyelésekből is származhatnak, illetve azokat az Európai Bizottság felhatalmazáson alapuló aktusban rögzíti a statisztikai adatok, például a határregisztrációs rendszer vagy az Egészségügyi Világszervezet adatai alapján (ETIAS-rendelet, 33. cikk 2).

Az Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (Frontex) égisze alatt működő ETIAS Központi Egység a kérelmező adatainak szűrése során észleli és kezeli, ha találatot ad a rendszer. Ha nincs adategyezés, az utazási engedély automatizált döntés eredményeként néhány percen belül kiadásra kerül, jelezve, hogy nincs biztonsági, migrációs vagy járványügyi kockázat (ETIAS-rendelet, 3. cikk 5, preambulum 21). Találat esetén a kérelmet az utazási célország nemzeti egységéhez továbbítják értékelésre, amely a tagállam belső jogrendszerében irányadó szabályok szerint zajlik (ETIAS-rendelet, 25. cikk). Ha viszont a találat egy tagállam által korábban szolgáltatott adat okán merül fel, az adott tagállam hatásköre az értékelés (ETIAS-rendelet, 20. cikk 2). Az utazási engedély megtagadásáról, érvénytelenítéséről vagy visszavonásáról szóló értesítéseket a nemzeti egység szoftvere generálja. A tisztviselő egy listából választja ki a döntés indokait, ugyanakkor kötelező kitölteni a döntést alátámasztó releváns tények és további indoklás helyét jelző mezőt. Ennek hiányában a rendszer nem engedélyezi a formanyomtatvány véglegesítését. A kitöltött döntést a rendszer PDF formátumban generálja, majd a kérelemfájlhoz adja, és e-mailben továbbítja a kérelmezőnek (ETIAS-rendelet, 1. cikk 5; Európai Bizottság 2022/102. végrehajtási határozata; Csatlós 2022: 32). Míg az automatizált jogosító döntések egyszerűek, a negatív döntések jogi kérdéseket vetnek fel, amelyek a manuális eljárás során csúcsoadnak ki. Az okok az eljárási lépések mentén a 2. ábra segítségével követhetők nyomon. Fontos kiemelni, hogy a GDPR szerint az automatizált döntéshozatal szabályai akkor is alkalmazandók, ha a döntési folyamat végén humán beavatkozás történik, mivel az algoritmusok által előállított valószínűségi értékek jelentős hatással lehetnek az érintettre (C-634/21: 45–49). Az ETIAS rendszere így nemcsak az adatkezelés technológiai dimenzióját, hanem jogi dimenzióját is érinti, biztosítva, hogy a mesterséges intelligencia által generált döntések megfeleljenek a jogi és etikai normáknak. Ennek részleteit az alábbiakban fejtjük ki.

2. ábra | A döntéshozatal fázisai az ETIAS-engedély kapcsán
 Forrás: saját szerkesztés

Az adatalapú döntéshozatali eljárás

Az ETIAS-engedély megtagadásának okai két különálló kategóriába sorolhatók, amelyek meghatározzák a döntés igazolását.

Az *első kategória (a)* tényzerű alapokon nyugszik, amelyek közvetlenül kapcsolódnak a kérelmező személyes magatartásához, akár a múltban, akár az ETIAS-kérelem manuális feldolgozása során. Ezeknek a körülményeknek a fennálltakor a tagállami hatóság – a mérlegelési lehetőséget kizárva – köteles megtagadni az utazási engedély kiadását (ETIAS-rendelet, 20. cikk (a)–(c), 26. cikk 3). Ebben a kategóriába a következő indokok tartoznak: (i) a kérelmező által használt úti okmányt egy tagállam elvesztésként, elloptásként, jogellenesen eltulajdonítottként vagy érvénytelenítettként rögzítette a SIS-ben; (ii) a SIS-ben rögzített beutazási és tartózkodási tilalomra vonatkozó riasztás van érvényben; vagy (iii) a kérelmező nem működött együtt a tények tisztázásában a manuális feldolgozás során. Ez utóbbi azt jelenti, hogy a kérelmező nem válaszolt a nemzeti egység által kért

további információk vagy dokumentumok iránti megkeresésre a tíznapos határidőn belül, vagy nem jelent meg a meghallgatáson (ETIAS-rendelet, 37. cikk 1). Az ETIAS-on belüli adategyezés során az eset értékelésének elsődleges felelőssége azé a tagállamé, amely az adategyezést kiváltó adatot rögzítette vagy szolgáltatta. Következésképpen ezekben az esetekben a döntéshozó átfogó képet tud nyújtani a döntés indokairól, főként azért, mert az indokok közvetlenül az egyén magatartásához kapcsolódnak, és elsősorban olyan jogi vagy hatósági megállapításokon alapulnak, amelyek az adott személy egy adott adatbázisban – például a SIS beutazási tilalmak között – történő rögzítéséhez vezettek (ETIAS-rendelet, 25. cikk 1. (a)–(c)). Összegezve: ezek érdemben vitathatatlan alapjául szolgálnak az elutasító döntéseknek.

A *második kategória (b)* olyan feltételezéseket tartalmaz, amelyek profilalkotási technikákból erednek, így mintákon és mutatókon alapulnak, nem pedig közvetlen bizonyítékokon. Ezekben az esetekben a nemzeti egységnek meg kell vizsgálnia a biztonsági vagy illegális be-

vándorlási kockázatot, és mérlegelési jogkörrel rendelkezik annak eldöntésében, hogy jóváhagyja vagy elutasítja az utazási engedélyt (ETIAS-rendelet, 20. cikk, 26. cikk 4–5). Ehhez az értékeléshez a nemzeti egység kérheti a kérelmezőtől további dokumentumok benyújtását (ETIAS-rendelet, 27. cikk 1–3; az Európai Bizottság 2022/1612. felhatalmazáson alapuló határozata), és kivételes esetekben akár meghallgatást is lefolytathat (ETIAS-rendelet, 27. cikk 4–10).

Amikor egy kérelem manuális feldolgozására nem egy tagállam által korábban a rendszerbe bevitt adatok miatt kerül sor, az gyakran azt jelenti, hogy az egyén azonosítását a profilalkotás alapján észlelte a szűrőrendszer. Ilyen esetekben általában a tervezett elsődleges tartózkodási hely tagállama felelős az értékelésért (ETIAS-rendelet, 25. cikk 1). Az efféle döntések indokolásával kapcsolatban a döntést meghozó nemzeti egységnek azzal a kihívással kell szembenéznie, hogy megfelelően magyarázza a döntést, és a technológia által előállított következtetést összhangba hozza a döntések igazolására vonatkozó jogállami előírásokkal, állást foglaljon az elutasítás tényszerű és jogi helyességéről. Fontos megjegyezni, hogy az elutasítás indokai ebben a szférában jelentős mérlegelési jogkört biztosítanak a nemzeti egység számára a biztonsági kockázatok, az illegális bevándorlási kockázatok, a magas járványügyi kockázatok (ETIAS-rendelet, 37. cikk 1. b), c), d)), valamint a kérelemben szereplő adatokkal, nyilatkozatokkal és/vagy támogató dokumentumokkal kapcsolatos észszerű és súlyos kétségek értékeléséhez (ETIAS-rendelet, 37. cikk 2). Ezenkívül korlátozott területi érvényességű utazási engedély esetén a belépést humanitárius megfontolások, nemzeti érdekek vagy a fogadó tagállam nemzeti jogszabályai által meghatározott nemzetközi kötelezettségek alapján engedélyezik. Ha ezek a konkrét körülmények nem állnak fenn, az az elutasítás alapjául szolgálhat (ETIAS-rendelet, 44. cikk 2, 6. e)), továbbá van lehetőség arra, hogy az utazási engedélyt a tagállami hatóság ugyan kiadja, de kizárólag a határforgalom-ellenőrzést végző hatóságok számára látható módon megjelöli azt, jelezve: ajánlott az elkülönített helyen történő ellenőrzés (ETIAS-rendelet, 36. cikk 2).

Itt szükséges megjegyezni, hogy az ETIAS-rendelet nem nyújt iránymutatást az elutasító döntések érvelési minőségére nézve. Pusztán technikai követelményként jelenik meg, hogy amíg a szöveges részt nem töltik ki, addig a rendszer nem teszi lehetővé a dokumentum kiállítását (Bizottság (EU) 2022/102. végrehajtási határozata, 1. cikk 5). A kérelmező általános eljárási jogai viszont megkövetelik a döntés tényekre és körülményekre vonatkozó világos és átlátható magyarázatát. Ez felveti a kérdést, hogy az eljárást lefolytató nemzeti egység miként értelmezi a döntés indokolásának kötelezettségét. Ebben az összefüggésben érdemes megvizsgálni, milyen alapon születik meg a döntés, amely a közvetlen igazgatási szinten indult, automatikus adatfeldolgozást követően kerül az illetékes tagállami hatóság kezébe, a közve-

tett igazgatási szintre. Az eljárás egymást követő két szakasza nem egymásnak alárendelt, pusztán elkülönülnek térben, időben és eljárási lépésekben. Az első az algoritmikus szakasz, amely a találatot eredményezte, és amelynek magyarázatot kell adnia arra, hogy a kérelmező által a kérelemben megadott adatok és az ő azonosítását potenciális kockázatként előidéző jellemzők között milyen kapcsolat áll fenn (ETIAS-rendelet, 20–21. cikk). A második a nemzeti egység értékelése, amelyet szintén indokolni kell. Az értékelést a következő kiegészítő elemek támogathatják: (i) konzultáció más tagállamokkal, amelynek eredményeként születik egy vélemény, amely feltételezhetően alaposan alátámasztott és kötelező érvényű az eljárást lefolytató nemzeti egységre nézve; (ii) konzultáció az Europollal, amelynek eredményeként egy nem kötelező érvényű vélemény születik az eljárást lefolytató nemzeti egység számára; (iii) a kérelmező által benyújtott kiegészítő dokumentumok, amelyeket a nemzeti egység kérhetett; (iv) az interjú eredményei, ha azt a nemzeti egység kötelezővé tette. Ez az átfogó megközelítés hangsúlyozza a döntéshozatali folyamat sokrétű természetét, valamint a végső döntéshez vezető információk és perspektívák sokszínűségét (ETIAS-rendelet, 26–29. cikk). Ugyanakkor, ha a tagállam, amely a kérelem manuális feldolgozása során együttműködött az illetékes nemzeti egységgel, kedvezőtlen véleményt nyilvánít a kérelmezőről a saját belső joga alapján, az kógens jelleggel az elutasítás alapjául szolgál az eljárást lefolytató nemzeti egység számára (ETIAS-rendelet, 28. cikk 7). Az eljárási határidők általában 96 órán belüli döntést írnak elő, amelyet az esetleges interjúk kitolhatnak, de ezek megtörténtét követően 48 órán belül meg kell hozni és közölni kell a döntést (ETIAS-rendelet, 30., 32. cikk).

A döntés indokolási kötelezettsége előírja, hogy minden lényeges szempontot alaposan meg kell vizsgálni, és a jogszerűség biztosítása érdekében az érintettel közölni kell a rá vonatkozó döntéshez vezető okokat. Ez magában foglalja a kérelmező jogát az iratokhoz való hozzáféréshez, tiszteletben tartva a bizalmas információk védelmét, amit az EU Alapjogi Chartája garantál (41. cikk 2. c). Az indokolás során kerülni kell az általános, sablonos megfogalmazásokat, és figyelembe kell venni az egyedi körülményeket (Code of Good Administrative Behaviour 18.2.). A kérelmezőt tájékoztatni kell az elutasítás ténybeli alapjairól, az érvelés logikájáról és az alkalmazott jogi elvekről, amelyek a védelemhez való jogból fakadnak (C-277/11: 88; C-249/13: 38), és hozzátartoznak az eljárás jogszerűségének garanciáihoz (C-269/90: 14, 26; C-584/10 P, 593/10 P és 595/10 P: 119; C-544/15: 46; C-379/08 és C-380/08: 60–61; C-62/14: 69; C-413/06 P: 69). Mindez nem újdonság, hanem alapvető követelmény, amelynek történetileg is mélyre nyúlnak a gyökerei (*Cananea* 2016: 63; Rule of Law Checklist 2016: 11–12; C-156/21: 230). Az indokolás kettős célt szolgál: segíti a kérelmezőt a jogorvoslat megfontolásában, és lehetővé teszi a bíróság számára a

döntés jogszerűségének felülvizsgálatát (C-269/90: 14, 26; C-584/10 P: 119). Ez az eljárásjogi garancia alapvető követelményként biztosítja a döntéshozatal átláthatóságát (C-156/21: 230). A nemzeti egységnek minden döntését indokolnia kell, legyen szó SIS-riasztásról vagy kockázati mutatók okán fennálló kockázatról. A hatékony jogorvoslathoz való jog könnyen sérülhet ugyanis, ha az érintettek nem ismerhetik meg a döntés alapjául szolgáló tényeket és dokumentumokat (C-300/11: 56). Az alapos indokolás tehát elengedhetetlen a technológiai vívmányok alkalmazása esetén is, különösen negatív döntések meghozatalakor, amelyek nyitott kérdéseket vetnek fel, és ezáltal a további jogi elemzés igényét.

Megszokott jogi keretek és az MI a tényállás és a kapcsolódó bizonyítékok világában

A mesterséges intelligencián alapuló megoldások megbízható döntéshozóként való alkalmazása mellett szól, hogy a manuális eljárás kiszűri az észszerűtlen eseteket, míg a legtöbb találat csupán figyelmeztetésként szolgál, amelyek az ETIAS nemzeti egység szükségesség-arányossági tesztje után az utazási engedély megadásához vezetnek (*Razmetaeva–Satokhina 2022: 245*). Jelenleg azonban nincs pontos információ az ETIAS mesterséges intelligenciájának működéséről, mivel a fogalmakat következtetlően használják (*Dumbrava 2021; Derave–Genicot–Hetmanski 2022: 394*). A nemzeti szabályok, a rövid határidők és a harmonizált szabályok hiánya miatt a tagállamoknak jelentős mérlegelési jogkörük van, de pozitív döntés esetén is kifejezhető az eredményekből eredő aggály abban, hogy másodlagos ellenőrzést javasolhatnak a határátkelőhelyeken (ETIAS-rendelet, 36. cikk 2–3).

Amikor az adategyezés listázott adatbázisokon alapul, a hibás döntések minimálisak. Ezzel szemben a találatok profilozásból vagy különleges kockázati jelzőkből eredhetnek. Az ETIAS-rendszer a statisztikák és a speciális kockázati mutatók alapján dinamikusan alkalmazkodik a biztonsági kihívásokhoz. Az adatok tárolása legfeljebb nyolc évig tart, a döntések azonban nem vezetnek automatikusan későbbi elutasításhoz; minden új kérelmet az aktuális információk alapján kell értékelni (ETIAS-rendelet, 54–55. cikk; GDPR 17. cikk). Az adatkezelés központi szerepet játszik mind az egyéni döntések, mind a rendszer szintjén, és a kérelmezők jogaik biztosítása érdekében bármikor visszavonhatják hozzájárulásukat (GDPR 5. cikk 1. b), 17. cikk). Az érdekek ütköztetése révén – adatvédelem, illetve határellenőrzés – ugyanakkor kiterjesztődik az adatkezelés célhoz kötöttségének értelmezése (GDPR 6. cikk 3, 17. cikk; *Quintel 2022: 39; Guillén 2023: 193*). A GDPR elismeri az egyéni jogok korlátozását közérdekű célok érdekében, és az adatáramlás fenntartása létfontosságú az EU biztonságának védelméhez (LED, preambuluma 4). Az ETIAS adatfel-

dolgozásában résztvevők szerepének tisztázása, valamint az elfeledéshez való jog további pontosítása is kiemelten fontos (*Villaronga–Kieseberg–Li 2018: 304*).

Ha a rendszer igazságtalannak tűnő kimeneteleket eredményez, az adatvédelmi hatóság ellenőrizheti a tisztességes adatkezelés elvének érvényesülését. Az adatkezelésért felelős szervezetnek biztosítania kell az érintettek jogainak védelmét, lehetővé téve számukra véleményük kifejtését és a döntés vitatását (GDPR 22. cikk). Ez magában foglalja a döntés alapjául szolgáló tényezőket és bizonyítékok ismertetését. A kifogásolási jog érdekében részletes információkat kell nyújtani a profilalkotási folyamatról, beleértve a személyes adatok felhasználásának módját és a kockázati profil kialakításának logikáját. Ez túlmutat a technikai részleteken: világos indokolás szükséges, amely összeköti a tényeket a jogi normákkal.

Az ETIAS nagy kockázatú MI-rendszer (AI-rendelet, III. melléklet 7), amely könnyen az érintettek alapvető jogait sértő döntésekhez vezethet (COM(2021)206, preambuluma 39). A kockázati tényező abban rejlik, hogy a klasszikus döntéshozatalhoz képest – amely feltárt tényeken és a döntést alátámasztó bizonyítékokon alapul, vagyis az a döntés helyes, amelyik mellett meggyőző érvek szólnak (*Ficsor 2021: 1*) – a rendszer generálta döntés alapja nem feltétlenül konkrétum, hanem az egyéni körülmények és a rendszerbe táplált logika házasításából született *valószínűsítés*. Ezért alapvető fontosságú a transzparencia, vagyis a személyes adatok felhasználásáról szóló információk hozzáférhetősége és érthetősége (GDPR 12–14. cikk): pontosan milyen okból került sor arra, hogy az érintettet konkrétumok nélkül egy olyan (problémát jelentő) személyi körbe sorolják, amelyhez ő egyébként nem feltétlenül tartozik. Lehet, hogy igen, lehet, hogy nem – és az utóbbi eset jelenti a nagyobb kockázatot az alapjogok sérelmére nézve. Alapjog ugyanis, hogy az érintett megismerhesse a döntés okát, azzal szemben védekezhessen, és a megfelelő fórum előtt lehetőséget kapjon jogai orvoslására – mindemellett, hogy nyilvánvaló tény, hogy bizonyos tulajdonságai miatt eleve megbélyegzik, azaz hátrányos megkülönböztetésben részesül. Ugyanakkor a technológiai bonyolultság miatt nehéz pontosan megérteni, hogyan kapcsolódnak össze az információk, és ezek milyen súllyal esnek latba a döntések során. Így az indokolt döntéshez való jog, a védekezés lehetősége és – ebből eredően – a jogorvoslathoz való jog gyakorolhatósága kétségessé válhat. Az információhoz való hozzáférés jogát a GDPR preambuluma úgy értelmezi, hogy az magában foglalhatja a döntések magyarázatához való jogot is. Az érintetteknek joguk van magyarázatot kapni, véleményt nyilvánítani és kifogást emelni a döntésekkel szemben (GDPR preambuluma 71; GDPR 22. cikk; *Lazcoz–de Her 2023; Kaminski 2019: 213; Dexe et al. 2022*).

Az ETIAS vitathatatlan előnye a migráció szűrése és az egységes jogalkalmazás biztosítása a technikai lehetőségek kihasználásával, miközben minimalizálja a nemzeti

közigazgatások terhelését. A kérdés az, hogy a számszerű ügyek mellett a minőségben is várható-e terheléscsökkenés, mivel a technikai megoldások jogi kérdéseket vetnek fel. Vagyis: mit egyszerűsíthetünk minek a kárára? Az ETIAS nemzeti egység feladata az utazási engedély megtagadásának megerősítése biztonsági és migrációs kockázatok értékelése alapján (ETIAS-rendelet, 20. cikk 6). A tagállamoknak – meghatározott esetekben – ugyan konzultálniuk kell más országokkal és az Európával (ETIAS-rendelet, 28–29. cikk), de a döntést ők hozzák, és az indokolást is ők készítik. Ily módon a döntést hozó állam jogorvoslati fórumrendszere hivatott a jogsértések orvoslására is. Az első szakasz eredményei, amelyeket a technikai rendszer generál, képezik a kiindulópontot. De vajon a tagállamoknak tudniuk kell-e, hogyan állt elő az adatkezelés eredménye, vagy *tényként* szükséges-e kezelniük azt? (Rokolya 2013: 39–40; lásd Szabó 2025: 8–10) A vélelemként való felfogás szükségképpen további kérdéseket vet fel: megdönthető-e, vagy sem? Ez utóbbi esetkörnek jogszabályi alapokon kellene nyugodnia (Tóth 2021: 5). Erre nézve azonban nincs rendelkezés, ahogyan arra sincs, hogy eljárásjogi szempontból az adatkezelés eredményét minek kellene tekinteni. Ha bizonyítékként tekintünk rá, akkor is felmerül a kérdés, hogy a jogszerű beszerzés és az adott tény alátámasztására alkalmas jelleg mennyiben védhető (vö. Ákr. 62. § (2); Varga 2013: 117; Elek 2018: 94; Döme 2019: 8).

A GDPR nem fogalmaz meg konkrét magyarázati jogot, de előírja, hogy a döntésről tájékoztatni kell az érintettet, beleértve a jogorvoslati lehetőségeket (ETIAS-rendelet, 16. cikk 7, 37–42. cikkek). Az adatkezelőnek megfelelő információkat kell biztosítani a döntés mögötti logikáról, hogy az érintett megértse azt (WP29: 24–25), de a bonyolult algoritmusok magyarázata nem szükséges. Automatizált döntések esetén a „lényeges információk” megszerzése megnyilvánulhat a magyarázathoz való jogban (Selbst–Powles 2017: 242). Az adatvédelmi jogorvoslatokhoz kapcsolódó információk szintén indokolják, hogy az érintettek tudják, ki és hogyan kezelte az adatokat. A klasszikusnak mondható, humán erőforrással megvalósított hatósági döntéshozatal kapcsán pedig egyértelmű az EUB álláspontja: ha az egyénben rejlő biztonsági kockázat megítélésében széles körű diszkréciót ismer is el, annak az egyénhez kapcsolhatóságát be kell mutatni egy onerózus idegenrendészeti döntésben, azaz a döntésnek kellően egyéniesítettnek kell lennie, nem lehet sablonszerű (C-16/65: 888; C-119/97 P: 57). Az ETIAS-rendelet elő is írja, hogy minden kiegészítő bizonyítékot rögzíteni kell a rendszerben, és amikor konzultációra kerül sor más tagállamokkal vagy az Európával, a véleményeket szintén dokumentálni kell (ETIAS-rendelet, 28–29. cikkek). Ha interjúra kerül sor, annak okát és a véleményt is rögzíteni kell (ETIAS-rendelet, 27. cikk 4 és 8). Mindezek alapján biztosított a hozzáférés a döntéshez kapcsolódó dokumentumokhoz (Alapjogi Charta, 8. cikk 2), így ennek szellemében semmiképpen nem értelmezhető úgy, hogy a technológia

oltarán fel kellene áldozni a döntés indokolásával összefüggő eljárási (alap)jogokat. Az ily módon született döntéseknek is összhangban kell lenniük az irányadó eljárásjogi garanciákkal, amelyeket az uniós jog is véd és biztosít (C-742/19: 40; C-368/20 és C-369/20: 84).

A probléma abban áll, hogy az ETIAS-rendelet rendelkezései nem érintik a vélemények tartalmát vagy a nemzeti egység döntéseinek indokolását. Az értékelési folyamat az ETIAS-ra épül, de az egyéni döntések a nemzeti jog hatálya alá tartoznak, ebben a körben pedig különös figyelmet igényel a nemzetbiztonsági kockázatok és ezzel összefüggésben a minősített adatok kezelésének kérdése (C-159/21: 37–38). A tagállamok ugyanis széles körű mérlegelési jogkörrel rendelkeznek a fenyegetések megítélésében (C.G. and others 2008: 40; C-380/18: 37; Csatlós 2023b: 32; Stehlík 2017: 137–138), ezzel párhuzamosan pedig az eljárás jogszerűsége is alapvető kívánalom. Ez utóbbi többek között feltételezi az elérhetőséget, az érthetőséget és a kiszámíthatóságot az ügyfél számára (Bigo et al. 2014: 45–46), amely elvárásoknak a rendszer generálta eredményeken alapuló döntések a jelen szabályozási környezetben nem tudnak megfelelni, ezzel pedig kérdésessé teszik a kapcsolódó eljárásjogok gyakorolhatóságát – ekként növelve a döntés jogi értelemben vett orvosolhatatlanságának kockázatát azokban az esetekben, amikor az érintett az úgynevezett járulékos veszteség a szűrési mechanizmusban. Az Alapjogi Charta és az uniós jog biztosítja a kereteket, míg azt a konkrét esetekben a nemzeti szabályok töltik meg tartalommal úgy, hogy az uniós jog hatékonyan érvényesülhessen (C-430/19: 34–37). A nemzetbiztonsági okokból korlátozott iratbetekintési jog a terület szenzibilitása miatt viszont a menekültügyi és idegenrendészeti döntések indokainak megismerhetősége kapcsán már ismert problémákba torkollhat (C-159/21: 94 1–2; Matevžič et al. 2021) az utazási engedélyezések kapcsán is. Ha a döntés jogszerűsége nem állapítható meg, vagy ha az indokolás hiányos, a jogorvoslathoz való jog gyakorlása is nehézkessé válik, sértve ezzel a tisztességes eljárás elvét, ami akár a döntés semmisségét vonhatja maga után (Csatlós 2021: 292, 299–300), így az automatizmusban rejlő gyorsaság és költséghatékonyság (Keléné Péter 2023: 29–31) inkább további problémákban manifesztálódik.

Bár az algoritmusok és a mesterséges intelligencia vonzó lehetőségeket kínálnak, az automatikus döntéshozatalt be kell illeszteni a demokratikus jogállami normákba, és biztosítani kell az eljárási garanciákat, amelyek a humán döntéseknél is elváltak (3325/2020. (VIII. 5.) AB: 1882; Molnár 2022: 251; Molnár 2021: 47–48). A jog uralmának biztosítása mellett nem hagyható figyelmen kívül az eljárás technikai szakasza, amely nem illeszthető a megszokott keretek közé. Az ETIAS rendszere tehát tartalmaz egy technikai részt, amely bizonyos esetekben teljesen automatikus, míg találat esetén emberi közreműködés szükséges. Birher szabályozási koncepciója szerint ez a technikai szakasz új normaként is felfogható, amelyet nem jogalkotók, hanem mérnökök és

informatikusok készítenek (*Birher 2020: 12*). Eklund is azt jósolja, hogy az algoritmusok technikai specifikációi jogként működhetnek (*Eklund 2023: 265*), ami aggodalomra ad okot a jogállamiság terén. Az automatizált rendszerek ugyanis értékeket választanak és erősítenek meg, ami a jog erodálásához vezethet (*Bayamlioglu 2022: 1063; Razmetaeva–Satokhina 2022: 243*). Birher ennek kapcsán a *megszokott* normativitás hiányát emeli ki, és arra figyelmeztet, hogy új szabályozási keretre lesz szükség, ahol az etika nagyobb szerepet kap, miközben a demokratikus kontroll gyengülhet (*Birher 2020: 14–16*). Ugyanakkor érdemes megjegyezni, hogy a rendszer által szűrteken alapuló negatív eredmény minden esetben human döntéshozó elé kerül, ezáltal biztosított a kontroll. Az viszont, hogy a tagállami nemzeti egység milyen módon használja fel az így kapott adatokat, tovább erősíti annak szükségességét, hogy az eljárás bizonyítási cselekményeinek és ezzel együtt a döntés megalapozottságának részét képező technikai szakaszt körülvevő kérdőjeleket a jog világában interpretáljuk. Ennek az előfeltételét pedig a jogalkotó proaktív hozzáállása teremtené meg.

Mindez elméleti találgatásként hathat, ugyanakkor kiemelendő, hogy az ETIAS működése kapcsán a GDPR biztosítja ugyan a kereteket, de egyéni automatizált döntések indokolásához nem ad explicit jogot (*Brkan 2019: 95–96*). Az ETIAS nemzeti egység nem hozhat döntést kizárólag kockázati mutatók alapján, és a döntés indokai között szerepelniük kell a technikai szakasz elemeinek is. A GDPR és az ETIAS-rendelet biztosítják az adatkezelés jogszerűségét, de a logikáról érdemi és érthető tájékoztatás szükséges (GDPR (71); ETIAS-rendelet, 14. cikk, 33. cikk 5; *Eszteri–Péterfalvi 2022: 113*). Emiatt, bár a jogrendszer alapvetően és keretjelleggel fel van készülve az automatikus döntések meghozatalára, a gyakorlatban nehézségek adódhatnak az eljárások egyszerűsítésének szintjéből és a technológiai jellemzőknek a jog világában való dekódolásából (*Csatlós 2023c: 21*). Ezek egyelőre nyitott kérdéseket eredményeznek a jogrendszerünkben (*Patyi–Pollák–Fekete 2024: 77–79*).

Összegző gondolatok

Az adatok felhasználása nagy lehetőségeket rejt a negyedik ipari forradalom idején, segítve az állami feladatok hatékony megoldását. A mesterséges intelligencia kulcszerepet játszik ebben, de a technológia jogszerű alkalmazása is fontos kérdés. A tanulmány az ETIAS-rendszer példáján keresztül vizsgálja, hogyan működik az automatikus döntéshozatal a migrációs szűrés során, és hogyan illeszkedhet ez a jogállami keretekhez. A cél annak feltárása, hogy az automatikus rendszerek jogszerűen, a jogszerűség kereteit megtartva képesek-e meghatározni a bevándorlók jogi státuszát.

A tanulmány hangsúlyozza az eljárási garanciák megtartásának szükségességét, különösen a megtagadott utazási engedélyek esetében, amikor a döntés okai nem mindig érthetőek tetten. A döntés indokolása alapvető

a jogorvoslati lehetőségek biztosításához, hiszen a címzett nem tudhatja, hogy miért utasították el, illetve annak kapcsán miként védekezhet, ha nem kap erre vonatkozó megfelelő tájékoztatást, ami profilalapú szűrés és annak tényként való felhasználásán alapuló negatív döntés esetén kihívásokkal terhelt. A központi kérdés tehát az, hogy a mesterséges intelligencia és az IT-eszközök alkalmazása összhangban áll-e az uniós értékekkel és az eljárási jogokkal. A megtagadási döntés vizsgálata során fontos az indokolás, különösen a ténybeli és jogi alapok, mivel ezek segíthetnek az egyén jogorvoslati kérelmeinek alátámasztásában.

Az ETIAS-rendszer és az adatvédelmi előírások közötti egyensúly megtalálása kihívást jelenthet. Bár a nemzetbiztonság védelme továbbra is fontos, ugyanakkor a digitális döntéshozatal jogszerűsége és átláthatósága is kulcsfontosságú. Az eljárás egyes részei – így a profilalkotás és a rendszer által hozott eredmények – különös figyelmet igényelnek, ha a döntéshozatal túlnyomórészt digitális környezetben zajlik.

A mesterséges intelligencia alapú automatikus döntéshozatal számos kihívást rejt, és bár sok állami feladatot megoldhat, fontos, hogy jogszerűen, az egyéni jogokat tiszteletben tartva működjön. Ennek okán a jogalkotónak proaktívan kell fellépnie a szabályozás bizonytalanságainak rendezése érdekében, mielőtt a rendszert széleskörűen alkalmaznák.

Köszönetnyilvánítás

A tanulmány a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

Irodalomjegyzék

- 19/2022. (I. 24.) kormányrendelet az Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer (ETIAS) alkalmazásához kapcsolódó feladatok részletes szabályairól.
- 3325/2020. (VIII. 5.) AB határozat, ABH 2020. pp. 1877–1884.
- A Bizottság (EU) 2022/102 végrehajtási határozata (2022. január 25.) az utazási engedély megtagadásához, megsemmisítéséhez vagy visszavonásához használt űrlapok megállapításáról. HL L 17., 2022.1.26. pp. 59–72.
- A Bizottság (EU) 2022/1612 felhatalmazáson alapuló határozata (2022. február 16.) a további információknak vagy dokumentumoknak a kérelmezőtől való, az (EU) 2018/1240 európai parlamenti és tanácsi rendelet 27. cikkének (3) bekezdése szerinti bekérése során használandó, előre meghatározott lista tartalmának és formátumának meghatározásáról. HL L 241., 19/09/2022. pp. 7–12.
- AI-rendelet. Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1689 rendelete (2024. június 13.) a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok megállapításáról, valamint a 300/2008/EK, a 167/2013/EU, a 168/2013/EU, az (EU) 2018/858, az (EU) 2018/1139 és az (EU) 2019/2144 rendelet, továbbá a 2014/90/EU, az (EU) 2016/797 és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról (a mesterséges intelligenciáról szóló rendelet) (EGT-vonatkozású szöveg). HL L 2024/1689, 2024.7.12.
- Ákr. 2016. évi CL. törvény az általános közigazgatási rendtartásról.
- Alapjogi Charta (2012) Charter of Fundamental Rights of the European Union, OJ C 326/391.

- Annual Report on Migration and Asylum 2023 (2024) Statistical Annex co-produced by Eurostat and the European Migration Network. European Union, Luxembourg. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/7870049/19551625/KS-09-24-264-EN-N.pdf/3b1290db-238a-05b0-eba5-7c0120a06ce3?version=3.0&t=1721203738805> [Letöltve: 2024. 09. 10.]
- Anzini, M. et al. (2021) Making European Policies Work Evolving Challenges and New Approaches in EU Law Enforcement. EIPA Paper. https://www.eipa.eu/wp-content/uploads/2021/11/EIPA_Evolving-Challenges-and-New-Approaches-in-EU-Law-Enforcement.pdf [Letöltve: 2024. 09. 10.]
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1806 rendelete (2018. november 14.) a külső határok átlépésekor vízumkötelezettség alá eső, illetve az e kötelezettség alól mentes harmadik országbeli állampolgárok országainak felsorolásáról (kodifikált szöveg). HL L 303., 2018.11.28. pp. 39–58.
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1860 rendelete (2018. november 28.) a Schengeni Információs Rendszernek a jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok visszaküldése céljából történő használatáról. HL L 312/1., 07/12/2018. pp. 1–13.
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/817 rendelete (2019. május 20.) az uniós információs rendszerek közötti interoperabilitás kereteinek megállapításáról a határok és a vízumügy területén, továbbá a 767/2008/EK, az (EU) 2016/399, az (EU) 2017/2226, az (EU) 2018/1240, az (EU) 2018/1726 és az (EU) 2018/1861 európai parlamenti és tanácsi rendelet, valamint a 2004/512/EK és a 2008/633/IB tanácsi határozat módosításáról. HL L 135., 2019.5.22. pp. 27–84.
- Az Európai Unióról szóló szerződés (EUSz) és az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSz) egységes szerkezetbe foglalt változata. Jegyzőkönyvek. Az Európai Unió működéséről szóló szerződés mellékletei. A 2007. december 13-án aláírt Lisszaboni Szerződést elfogadó kormányközi konferencia zárónyilatkozatához csatolt nyilatkozatok. Megfelelési táblázatok. HL C 202., 2016.6.7. pp. 1–388.
- Bansak, K. et al. (2018) Improving refugee integration through data-driven algorithmic assignment. *Science*, Vol. 359. No. 6373. pp. 325–329. <https://doi.org/10.1126/science.aao4408>
- Bayamhloglu, E. (2022) The right to contest automated decisions under the General Data Protection Regulation: Beyond the so-called “right to explanation”. *Regulation & Governance*, Vol. 16. No. 4. pp. 1058–1078. <https://doi.org/10.1111/rego.12391>
- Beduschi, A. (2021) International migration management in the age of artificial intelligence. *Migration Studies*, Vol. 9. No. 3. pp. 576–596. <https://doi.org/10.1093/migration/mnaa003>
- Bigo, D. et al. (2014) National Security and Secret Evidence in Legislation and Before the Courts: Exploring the Challenges. Study for the LIBE Committee. Directorate General for Internal Policies, Policy Department C: Citizens’ Rights and Constitutional Affairs. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2014/509991/IPOL_STU\(2014\)509991_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2014/509991/IPOL_STU(2014)509991_EN.pdf) [Letöltve: 2024. 09. 10.]
- Birher N. (2020) A modern technológiák szabályozásának változásai: teoria versus praxis, etika versus protokoll. In: Homicskó Á. (szerk.) *A digitalizáció hatása az egyes jogterületeken*. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar. pp. 11–23.
- Biró R. (2024) A hatékonyság nélküli jogorvoslat a menedékkérelmek elbírálásakor – avagy tudatos mulasztás a jogalkotásban? *Arsboni*, Vol. 11. No. 4. pp. 35–53.
- Brkan, M. (2019) Do algorithms rule the world? Algorithmic decision-making and data protection in the framework of the GDPR and beyond. *International Journal of Law and Information Technology*, Vol. 27. No. 2. <https://doi.org/10.1093/ijlit/eay017>
- C-16/65 Firma G. Schwarze v Einfuhr- und Vorratsstelle Fuer Getreide und Futtermittel, Frankfurt am Main [1965] ECLI:EU:C:1965:117, 888.
- C-119/97 P Union française de l’express (Ufex), formerly Syndicat français de l’express international (SFEI), DHL International and Service CRIE v Commission of the European Communities and May Courier [1999] ECLI:EU:C:1999:116.
- C-156/21 Hungary v Parliament and Council [2022] ECLI:EU:C:2022:97.
- C-159/21 GM v Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság, Alkotmányvédelmi Hivatal, Terrorelhárítási Központ [2022] ECLI:EU:C:2022:708.
- C-165/14 Alfredo Rendón Marín v Administración del Estado [2016] EU:C:2016:675.
- C-249/13 Khaled Boudjlida v Préfet des Pyrénées-Atlantiques [2014] EU:C:2014:2431.
- C-269/90 Technische Universität München [1991] EU:C:1991:438.
- C-277/11 M.M. v Minister for Justice, Equality and Law Reform and Others [2012] EU:C:2012:744.
- C-304/14 Secretary of State for the Home Department v. CS [2016] EU:C:2016:674.
- C-348/09 P.I. v Oberbürgermeisterin der Stadt Remscheid [2012] ECLI:EU:C:2012:300.
- C-368/20 és C-369/20 egyesített ügyek, NW v Landespolizeidirektion Steiermark (C-368/20), Bezirkshauptmannschaft Leibnitz [2022] ECLI:EU:C:2022:298.
- C-379/08 and C-380/08 ERG and Others [2010] EU:C:2010:127.
- C-380/18 Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid v E.P. [2019] ECLI:EU:C:2019:1071.
- C-413/06 P Bertelsmann and Sony Corporation of America v Impala [2008] EU:C:2008:392.
- C-430/19 SC C.F. SRL v A.J.F.P.M., D.G.R.F.P.C [2020] ECLI:EU:C:2020:429.
- C-544/15 Sahar Fahimian v Bundesrepublik Deutschland [2017] ECLI:EU:C:2017:255.
- C-584/10 P, 593/10 P és 595/10 P egyesített ügyek, European Commission v Yassin Abdullah Kadi [2013] ECLI:EU:C:2013:518, para 119.
- C-62/14 Gauweiler and Others [2015] EU:C:2015:400.
- C-634/21 OQ v Land Hessen [SCHUFA Holding] [2023] ECLI:EU:C:2023:957.
- C-742/19 B.K. v Republika Slovenija (Ministrstvo za obrambo), Request for a preliminary ruling [2021] EU:C:2021:597.
- Cananea, G. D. (2016) *Due Process of Law Beyond the State: Requirements of Administrative Procedure*. Oxford, Oxford University Press.
- Cardwell, J. (2018) Tackling Europe’s Migration ‘Crisis’ through Law and ‘New Governance’. *Global Policy*, Vol. 9. No. 1. pp. 67–75. <https://doi.org/10.1111/1758-5899.12537>
- Casorali, F. (2019) EU Loyalty and the Protection of Member States’ National Interests. In: Varju, M. (ed.) *Between Compliance and Particularism*. Cham, Springer. pp. 49–78. https://doi.org/10.1007/978-3-030-05782-4_3
- C.G. and others v. Bulgaria, App no 1365/07 (ECtHR, 24 July 2008).
- Code of Good Administrative Behaviour (2011) Decision on Code of Good Administrative Behaviour. OJ C 285/3.
- Communication from the Commission (2016) COM(2016)205 final on Stronger and Smarter Information Systems for Borders and Security.
- Communication from the Commission (2020) COM(2020)605 final on the EU Security Union Strategy.
- Csatlós E. (2021) Egy iráni hallgató kiutasítása és az indokolási kötelezettség kérdései. Gondolatok a döntés ténybeli és jogi alátámasztásáról nem csak járvány idejére. In: Rixer Á. (szerk.) *A járvány hosszú távú hatása a magyar közigazgatásra*. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Lőrincz Lajos Közjogi Kutatóműhely. pp. 283–304.
- Csatlós E. (2022) ETIAS ante portas: új utazási engedélyezési rendszer a biztonság és a digitalizáció keresztmetszetében. *Közjogi Szemle*, Vol. 15. No. 4. pp. 28–36.

- Csatlós E. (2023a) Az Európai Unió Bíróságának GM-ügyben hozott döntése: nemzetbiztonsági okok és eljárási garanciák összecsapása a menekültügyi hatóság határozatában. *Jogesetek Magyarázata*, Vol. 14. No. 4. pp. 57–65.
- Csatlós E. (2023b) National Security-Related Expulsion Cases during the Pandemic in Hungary: Secret Revealed? *Acta Iuris Stetinensis*, Vol. 43. No. 2. pp. 27–42. <https://doi.org/10.18276/ais.2023.43-02>
- Csatlós E. (2023c) Az ügyfél és a hatósági döntéshozatal a digitalizáció korában. *Pro Futuro*, Vol. 13. No. 1. pp. 74–101. <https://doi.org/10.26521/profuturo/2023/1/13356>
- Derave, C., Genicot, N. & Hetmanski, N. (2022) The Risks of Trustworthy Artificial Intelligence: The Case of the European Travel Information and Authorisation System. *European Journal of Risk Regulation*, Vol. 13. No. 3. pp. 389–420. <https://doi.org/10.1017/err.2022.5>
- Dexe, J. et al. (2022) Explaining automated decision-making: A multinational study of the GDPR right to meaningful information. *The Geneva Papers on Risk and Insurance – Issues and Practice*, Vol. 47. pp. 669–697. <https://doi.org/10.1057/s41288-022-00271-9>
- Döme A. (2019) Bizonyítás. In: Jakab A. et al. (szerk.) *Internetes jogtudományi enciklopédia*. <http://ijoten.hu/szocikk/bizonyitas> [Letöltve: 2025. 03. 04.]
- Dumbrava, C. (2021) Artificial intelligence at EU borders. Overview of applications and key issues. *European Parliamentary Research Service*, PE 690.706, July 2021.
- Ekler P. & Pásztor D. (2020) Alkalmazott mesterséges intelligencia felhasználási területei és biztonsági kérdései – Mesterséges intelligencia a gyakorlatban. *Scientia et Securitas*, Vol. 1. No. 1. pp. 35–42. <https://doi.org/10.1556/112.2020.00006>
- Eklund, A. M. (2023) Rule of Law Challenges of ‘Algorithmic Discretion’ & Automation in EU Border Control. A Case Study of ETIAS through the Lens of Legality. *European Journal of Migration and Law*, Vol. 25. No. 3. pp. 249–274. <https://doi.org/10.1163/15718166-12340152>
- Elek B. (2018) A „mérgezett fa gyümölcsének elve” a hazai és a strasbourgi joggyakorlat tükrében. *Magyar Jog*, Vol. 65. No. 2. pp. 94–104.
- Eszteri D. (2019) Hogyan tanítsuk jogszerűen a mesterséges intelligenciánkat? *Magyar Jog*, Vol. 66. No. 12. pp. 669–681.
- Eszteri D. (2022) Elosztott adatbázisok, okoseszközök, automatikus döntések és a GDPR: adatvédelmi kapcsolódási pontok néhány új technológia vizsgálata kapcsán. *Magyar Jog*, Vol. 69. No. 9. pp. 505–515.
- Eszteri D. (2024) Az Európai Bíróság szerint a formális emberi döntést előkészítő gépi aktusok is automatizált egyedi döntésnek minősülhetnek adatvédelmi szempontból: a „SCHUFA Holding” ügy. *JTI blog – A Jogtudományi Intézet blogoldala*. <https://jog.tk.hu/blog/2024/06/europai-birosag-schufa-holding-ugy> [Letöltve: 2024. 09. 10.]
- Eszteri D. & Péterfalvi A. (2022) Amikor a gépeink tanulnak minket, avagy a mesterséges intelligencia alapú döntéshozatal és profilozás szabályozásának európai uniós törekvéseiről. *Századvég*, Vol. 2. No. 1. pp. 95–120.
- European Travel Information and Authorisation System (ETIAS). https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/smart-borders/european-travel-information-authorisation-system_en [Letöltve: 2024. 09. 10.]
- Ficsor K. (2021) Jogi formalizmus. In: Jakab A. et al. (szerk.) *Internetes jogtudományi enciklopédia*. <http://ijoten.hu/szocikk/jogi-formalizmus> [Letöltve: 2025. 03. 04.]
- GDPR. Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet). *HL L 119.*, 2016.5.4.
- Guillén, R. F. (2023) The ‘Right to Be Forgotten’ Does Not Apply to Facts of Public Interest. *GRUR International*, Vol. 72. No. 2. pp. 193–198. <https://doi.org/10.1093/grurint/ikac142>
- Hashem, I. A. T. et al. (2016) The role of big data in smart city. *International Journal of Information Management*, Vol. 36. No. 5. pp. 748–758. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2016.05.002>
- Heijer, M. den (2018) Visas and Non-discrimination. *European Journal of Migration and Law*, Vol. 20. No. 4. pp. 470–489. <https://doi.org/10.1163/15718166-12340039>
- IRPA. Immigration and Refugee Protection Act (S.C. 2001, c. 27). <https://laws.justice.gc.ca/eng/acts/i-2.5> [Letöltve: 2024. 09. 10.]
- Kaminski, M. (2019) The Right to Explanation, Explained. *Berkeley Technology Law Journal*, Vol. 34. No. 1. pp. 190–218. <https://doi.org/10.15779/Z38TD9N83H>
- Karaiskou, A. & Vavoula, N. (2024) Contesting the Unknown: Algorithm-Assisted Decision-Making and Access to Justice in the Cases of ETIAS and VIS. <https://ssrn.com/abstract=4813847> [Letöltve: 2024. 09. 10.]
- Keléné Péter É. (2023) A mesterséges intelligencia szerepe a közigazgatásban. *Jegyző és Közigazgatás*, Vol. 25. No. 3. pp. 29–32.
- Kollár Cs. (2018) A mesterséges intelligencia kapcsolata a humán biztonsággal. *Nemzetbiztonsági Szemle*, Vol. 6. No. 1. pp. 5–23.
- Lazcoz, G. & de Her, P. (2023) Humans in the GDPR and AIA governance of automated and algorithmic systems: Essential pre-requisites against abdicating responsibilities. *Computer Law & Security Review*, Vol. 50. <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2023.105833>
- LED. Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/680 irányelve (2016. április 27.) a személyes adatoknak az illetékes hatóságok által a bűncselekmények megelőzése, nyomozása, felderítése, a vádeljárás lefolytatása vagy büntetőjogi szankciók végrehajtása céljából végzett kezelése tekintetében a természetes személyek védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 2008/977/IB tanácsi kerethatározat hatályon kívül helyezéséről. *HL L 119.*, 2016.5.4. pp. 89–131.
- Lőwi I. (2016) Információs hadviselés hatása az idegenellenességre. *Hadtudományi Szemle*, Vol. 9. No. 1. pp. 249–259.
- Magyarország Mesterséges Intelligencia Stratégiája 2020–2030 (2020) <https://digitalisjoletprogram.hu/files/2f/32/2f32f239878a4559b6541e46277d6e88.pdf> [Letöltve: 2024. 09. 10.]
- Matevžič, G. et al. (2021) The Right to Know: Comparative Report on Access to Classified Data in National Security Immigration Cases in Cyprus, Hungary and Poland. Budapest, Hungarian Helsinki Committee.
- Migration and migrant population statistics 2024 (2024) https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics#Migrant_population:_27.3_million_non-EU_citizens_living_in_the_EU_on_1_January_2023 [Letöltve: 2024. 09. 10.]
- Molnár Cs. (2021) Az írott szó ereje. A jogos elvárás elvének hiányában felmerülő gondolatok a 3325/2020. (VIII. 5.) AB határozat kapcsán. *Közjogi Szemle*, Vol. 14. No. 1. pp. 45–52.
- Molnár Cs. (2022) A jogos elvárás kérdései: mozaikok az alkotmányjog és a közigazgatási jog területéből. *Jogi Tanulmányok*. <https://doi.org/10.56966/2022.16.Molnar>
- Molnar, P. & Gill, L. (2018) Bots at the Gate: A Human Rights Analysis of Automated Decision-Making in Canada’s Immigration and Refugee System. Toronto, University of Toronto.
- Orrù, E. (2022) The European PNR Directive as an instance of preemptive, risk-based algorithmic security and its implications for the regulatory framework. *Information Polity*, Vol. 27. No. 2. pp. 131–146. <https://doi.org/10.3233/IP-211531>
- Ozku, D. (2023) Automating Immigration and Asylum: The Uses of New Technologies in Migration and Asylum Governance in Europe. Oxford, Refugee Studies Centre, University of Oxford.
- Patyi, A., Pollák, K. & Fekete, O. (2024) The application of artificial intelligence: Basic questions and dilemmas with a particular regard to administrative procedures. In: Dražová, P. & Ťažká, V. (eds) *Bratislavské právnické fórum 2024: Právo a technologie v 21. storocí optikou európskeho prava*. Bratislava, Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave. pp. 67–84.
- Primorac, Ž. et al. (2023) New European Approach on Passengers’ Digital Surveillance Through Electronic Platform (ETIAS) – Pas-

- sengers' and Carriers' Perspective. *EU and Comparative Law Issues and Challenges Series (ECLIC)*, No. 7. pp. 273–294. <https://doi.org/10.25234/ecllc/27451>
- Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council laying down harmonised rules on artificial intelligence (artificial intelligence act) and amending certain union legislative acts. COM(2021)206 final. European Commission, Brussels. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52021PC0206>
- Quintel, T. (2022) *Data Protection, Migration and Border Control: The GDPR, the Law Enforcement Directive and Beyond*. Oxford, Hart.
- Ratkevičius, S. (2023) *Entry-Exit System Scope, Api/PNR Capability Weakness*. *Law & Border*, Vol. 1. No. 1. pp. 97–109. https://doi.org/10.32453/law_border.v1i1.1528
- Razmetaeva, Y. & Satokhina, N. (2022) *AI-based Decisions and Disappearance of Law*. *Masaryk University Journal of Law and Technology*, Vol. 16. No. 2. pp. 241–267. <https://doi.org/10.5817/MUJLT2022-2-5>
- Ságvári B. (2017) *Diszkrimináció, átláthatóság és ellenőrizhetőség. Bevezetés az algoritmusetikába*. *Replika*, Vol. 103. No. 3. pp. 61–79.
- Selbst, A. D. & Powles, J. (2017) *Meaningful information and the right to explanation*. *International Data Privacy Law*, Vol. 7. No. 4. pp. 233–242. <https://doi.org/10.1093/idpl/ix022>
- Standard Eurobarometer 85 – Spring 2016: *Europeans' views on the priorities of the European Union*. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2130> [Letöltve: 2024. 09. 10.]
- Standard Eurobarometer 87 – Spring 2017: *Europeans' views on the priorities of the European Union*. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2142> [Letöltve: 2024. 09. 10.]
- Standard Eurobarometer 89 – Spring 2018: *The views of Europeans on the European Union's priorities*. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2180> [Letöltve: 2024. 09. 10.]
- Stehlik, V. (2017) *Discretion of Member States vis-à-vis Public Security: Unveiling the Labyrinth of EU Migration Rules*. *International and Comparative Law Review*, Vol. 17. No. 2. pp. 127–142.
- Sulyok M. & Mercz M. (2022) *Adatok és automatizáció – atipikus vagy archetipikus veszélyek?* *Századvég*, Vol. 2. No. 1. pp. 47–67.
- Szabó M. (2025) *Tény és tényállás*. In: Jakab A. et al. (szerk.) *Internetes jogtudományi enciklopédia*. <http://ijoten.hu/szocikk/tenyes-tenyallas> [Letöltve: 2025. 03. 04.]
- Tóth J. Z. (2021) *Vélelem és fikció*. In: Jakab A. et al. (szerk.) *Internetes jogtudományi enciklopédia*. <http://ijoten.hu/szocikk/velelem-es-fikcio> [Letöltve: 2025. 03. 04.]
- Vadász, P. & Zódi, Zs. (2021) *The Accountability of Intelligence and Law Enforcement Agencies in Information Search Activities*. 13th International Conference on Electronic Participation (ePart), September 2021, Granada, Spain. https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/20.500.12944/20324/The_accountability_of_intelligence_and_law_enforcement_agencies_in_information_search_activities.pdf?sequence=4&isAllowed=y [Letöltve: 2024. 09. 10.]
- Varga Zs. A. (2013) *A jogrendszer és a jogalkalmazás határozatlansága és nem-teljessége*. *Jogtudományi Közöny*, Vol. 68. No. 3. pp. 109–119.
- Venice Commission (2016) *Rule of Law Checklist (CDL-AD(2016)007)*.
- Villaronga, E. F., Kieseberg, P. & Li, T. (2018) *Humans forget, machines remember: Artificial Intelligence and the right to be forgotten*. *Computer Law & Security Review*, Vol. 34. No. 2. pp. 304–313. <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2017.08.007>
- Wachter, S., Mittelstadt, B. & Floridi, L. (2017) *Why a Right to Explanation of Automated Decision-Making Does Not Exist in the General Data Protection Regulation?* *International Data Privacy Law*, Vol. 7. No. 2. pp. 76–99.
- Wohlfeld, M. (2014) *Is Migration a Security Issue?* In: Grech, O. & Wohlfeld, M. (eds) *Migration in the Mediterranean: Human rights, security and development perspectives*. Msida, MEDAC.
- Working Party (2018) *WP29, Article 29. Guidelines on Automated individual decision-making and Profiling for the purposes of Regulation 2016/679 (6 February 2018)*. <https://ec.europa.eu/newsroom/article29/items/612053> [Letöltve: 2024. 09. 10.]